

hi ha una inicial més complexa *Sai-* o *Sei-* o *Sas-*: a. 945: «in terra *Taurilio*, in valle *Saiderre*» (*Dipl. Cat. Vic*, 197, § 232); 965: «*Taurillione*, in vale *Saidere* ad ipsa *Mamola*» (ib. 312, § 373); 981: *Torilionem* in valle *Seider* (ib., 396, § 472). En fi, en una de 987, en les diverses variants: «castrum *Taurelionem* in valle *Sasderre* --- castrum *Balcianero* --- alaude de *Sedere*», i després, repetit tres cops, *Sederre* (ib. 454, § 533).

Sembla clar que cal entendre pertot, una -RR- doble, escrita imperfectament -r- en algunes grafies arcaïques del S. x; i en alguns casos, amb l'apòcope ultrancera de -e, a la manera de *La Tor* per *La Torre*, *fer* per *ferre*, -rro, *Nyer* (*Nyerros*) etc. I les aparences fonètiques són que *Saderra* coexistí amb *Saiderra*, aquest potser provinent de *Sasderra* (per la via fonètica de *broidar* < *brosdar*, *Maidéu* < *Mas Déu*, *Lleida* < *Ile(r)sda*, *broida*, *traiga* (< *trasga*) etc.

Si no fos que el conjunt del problema investigat en aquest article, fa pensar en la possibilitat d'una explicació més complexa d'aquesta part inicial.

D'altra banda notem la insistència dels docs. (i de l'ús viu popular) a parlar de les VALLS DE *Saderra*, dins les quals l'esgl. de Sant Marcel no fou més que el punt focal.

I és que la fonètica no ens permetria dubtar de l'essencial identitat d'aquest nom amb el d'un vell nom ibèric del SE. de Catalunya.

És el nostre nom (B): SETERRA. Que amb ben lleus variants apareix en tots els itineraris i geògrafs del Baix Imperi: *Saterras* en l'itinerari dels Vasos Vicallo; *Seterram* en el Ravennate (c. l'a. 670) (amb *S<e>teras* variant ms. d'aquest). I, amb evident i lleu error de lectura en l'itin. Antonini: *Secerras* (Ukert, Othmer, *BABL* VI, 333): -c- per -t- lletres molt semblants en els caràcters uncials.

Pel que fa a la localització, la que li assignaven els erudits ha oscil·lat una mica entre diversos llocs de La Selva: uns cap a Arbúcies, altres cap a St. Pere Cercada, altres fins prop de St. Celoni; de l'enumeració de les «mansions» en l'itin. Antoní, resulta un lloc pròxim a Arbúcies i Hostalric: «Summum Pyrenaeum, 5 mil. a *Juncaria*, 6 a *Cinniana*, 14 a *Aquis Voconii* ['Caldes de Malavella'], 14 a *Secerras*, 15 a un desconegut *Praetoria*, i 17 a *Barcino* (ed. Wesseling, p. 43). També Tovar, *Iber. Landeskunde* III, 2, § 42.

Suposant que des de la zona Arbúcies-Hostalric s'estengués una mica més al Nord, per la zona poc poblada de les Guillerries, atenyríem a *Solterra* (menys de 20 k. més al Nord), del qual donarem moltes dades geogràfiques i històriques a la fi d'aquest article (nom I), no totes elles amb inicial *Solt-*, inicial que divergeix de *Sat-* (A). De *Solterra* hauríem de saltar quasi 40 k. més al NE., per arribar a les valls de *Saderra*, però és també per les muntanyes mig desertes de les Guillerries i el Cabrerès.

Aquí, en canvi, la identitat fonètica de SETERRA amb *Saderra* és palesa. Però difícilment creuríem que un mateix nom es prolongués per tan vasta extensió.

Mentre que sí que és probable que una mateixa denominació ibèrica s'hi repetís en els tres llocs veïns —igual, o amb lleus variants en el consonantisme ibèric de la síl·laba inicial.

Ara bé, aquest nom ibèric reapareix en un 4t. paratge, més al Nord que tots tres.

Nom C): *SADERNES*, llogaret (avui mer veïnat) de l'alta Garrotxa. A Casac. (1920) li digueren *sadèrnes* a Montagut, com un veïnat de 8 o 9 cases disperses; i m'és ben conegut (mateixa pron.) des dels meus anys juvenils (1926 ss.), com nom d'una esglesia. Es troba a l'esq. del riu Llierca, pujant de Montagut cap a St. Aniol d'Aguja, poc més avall de la confluència del Llierca amb la Riera de St. Aniol i la d'Oix (1926, 1932, 1957, 1971). Veg. una bona foto de l'església i les cases immediates, en el llibre *Savalls*, de Mundet i Puigdevall, Girona 1994, p. 102.

MENC. ANT. 977: par. Stae. Caeciliae de *Sadernes* (*Cat. Car.* II; Monsalv. XVIII, 94); 1362: par. Ste. Cecilie de *Sadernesio* (Alsius, *Nom.*): amb l'adj. derivat substituint el nom propi (tal com hem trobat *Caldense* per *Caldes*, *Petralatensis* per *Peralada* etc.); quant a 1004: «parr. *Saturnense* eccl. Ste. Cecilie» (*Villan., Vi. Lit.* i Monsalv. xv, 255.6, 256.159) és forma de fantasia curial: i ja el mateix Alsius crida l'atenció sobre el caràcter fantàstic d'aquest baix llatí, encapçalant gràficament aquesta cita amb l'accent gràfic *Sadèrnes*; 1671: *Sedernas* (Monsalv. XVIII, 94).¹

En efecte no dubtem que ací tenim de nou l'ibèric SETERRAS, si bé amb la diferenciació de RR que de vegades afecta la -RR- en els noms pre-romans: sovint en -rd-, i altres cops en -rm-: com la tenim comprovada en els noms *gavarna/gavarda/GABARRA*; *morro/mourne*; *modorro/madorna*; *còrrec*, port. *córrego*/cast. dial. *cuèrnago* (*DECat* II, 251-5; *Onom. Cat.* II, 440). I veg. *Top. Hesp.* II, 141; i *DECat* v, 800b22, 72, n. 5.

Anem trobant encara altres aparicions del nom bàsic, amb variació més o menys gran.

Amb radical igual a la de (A) i (B), però proveït del sufix ibèric -òri, ben conegut com ibèric. D) SETARRÒI (o SATARROI), ha de ser la forma originària del nom de SERRADUI, a l'alta Ribagorça, vall de l'Isàvena, que resulta d'una metàtesi: perquè antigament es troba sempre en formes del tipus *Satarroi*, -rroi, alterades ara en *sañadú* (oït a Casserres, XVI, 18) o *señadú*: així a Tolba, Cornudella, El Sas, Iscles (XVIII, 164, 169.1 i 22.17).

Però abans és *Sata-* (o *Sada-*, *Sed-*). 910: *Satarrue* (Serrano, *NHRbga.*, 223); 914: «Ebn Gamíçon, de *Sadarue*» (ib., p. 3); *S. X* (s. d.): *Sadarrui* (ib., 371); 955: «in *Satarroi*» (doc. del *Cart.* de Lavaix, relatiu al Pont de Suert i Soperuny) (Abadal, *P. i R.*, n.º 166); c. 1043: *Satarui* (Martín Duque, *Docs. Ovarra*, 128. 14); 1182: *G. R.* de *Sadarrue* (ib., 157.36); 1275: «R. de Zomeli, notari públic de *Sadaruyt*, qui azò scriví» (*M. Du.*, ib., 187.36); 1276: *Sadarruy* (imprès erroni *Sadanuy* a. 1277 en l'ed. de Soldevila, *Pere el Gran* I,